

BUYER GROUP CIRCULAIR TEXTIEL

INKOPEN VAN CIRCULAIRE BEDRIJFSKLEDING: GEMEENTE ROTTERDAM

DE ROTTERDAMSE AANPAK VOOR EEN DUURZAME TOEKOMST

JUNI 2024

COLOFON

Deze case study beschrijft hoe circulariteit is meegenomen in de aanbesteding van de gemeente Rotterdam voor het leveren van bedrijfskleding en persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's). Het vertrekpunt hiervoor was de Marktvisie boa-kleding van de Buyer Group Circulair textiel. De kennis uit deze marktvisie is toegepast in de aanbesteding van de gemeente Rotterdam.

Secretaris Buyer Group: Lisanne van 't Hoff, Rijkswaterstaat

Een Buyer Group is een samenwerking van opdrachtgevers die een gedeelde marktvisie op het verduurzamen van een specifieke product-categorie ontwikkelen en deze binnen twee jaar implementeren in hun inkooppraktijk. Deze marktvisie is getoetst bij marktpartijen en kent een breed draagvlak. Dit stimuleert de markt om duurzame oplossingen te ontwikkelen die passen bij een concrete, breed gedragen ambitie.

De Buyer Group Circulair textiel wordt ondersteund door Rijkswaterstaat.

De Buyer Group Circulair textiel wordt mogelijk gemaakt door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen via: buyergrouptextiel@rws.nl

Foto cover: Gemeente Rotterdam - Eric Fecken

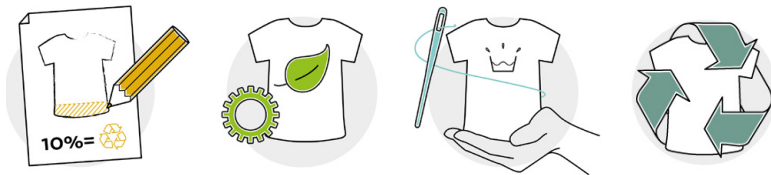

INHOUDSOPGAVE

1. Introductie	4		
1.1 Duurzame ambities gemeente Rotterdam	5		
1.2 Ambities duurzame bedrijfskleding	5		
2. Aanbesteding	7		
2.1 Marktconsultatie	7		
2.2 Eerste fase	7		
2.3 Tweede fase	14		
3. Resultaten en geleerde lessen	15		
3.1 Duurzame producten	15		
3.2 Circulariteit	16		
3.3 Draagproef	16		
4. Aanbevelingen	17		
		Bijlage 1 - Geschiktheidseisen t.a.v. circulair en uitvoeringsvoorwaarden	19
		Bijlage 2 - Overeenkomst - Verplichtingen Opdrachtnemer	20
		Bijlage 3 - Beoordelingskader draagtesten kleding (Perceel 1 t/m 4)	23

1. INTRODUCTIE

Deze case study beschrijft hoe circulariteit is meegenomen in de aanbesteding van de gemeente Rotterdam voor het leveren van bedrijfskleding en persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's). Het vertrekpunt hiervoor was de Marktvisie boa-kleding van de [Buyer Group Circulair textiel](#) (zie kader). De kennis uit deze marktvisie is toegepast in de aanbesteding van de gemeente Rotterdam.

Deze analyse is tot stand gekomen in opdracht van Rijkswaterstaat en in overleg met de gemeente Rotterdam op basis van de aanbestedingsstukken, interviews en beschikbare literatuur over circulair inkopen van bedrijfskleding. Dit stuk wordt afgesloten met een opsomming van de conclusies en aanbevelingen voor de toekomst.

Buyer Group Circulair textiel

Binnen een Buyer Group werken publieke en private opdrachtgevers gezamenlijk aan een gedeelde marktvisie en -strategie voor het verduurzamen van een specifieke productcategorie. De bedoeling is dat de betrokken opdrachtgevers deze visie en strategie binnen twee jaar toepassen in hun aanbestedingspraktijk. Dit stimuleert de markt om duurzame oplossingen te ontwikkelen die passen bij een concrete, breed gedragen behoefte. Deelnemers voeren bijvoorbeeld de marktverkenning en -dialoog uit, leren van elkaars ervaringen en trekken samen op in het ontwikkelen van specificaties en gunningscriteria. Gezamenlijk aanbesteden is geen doel; hooguit een middel. De focus ligt hierbij op het terugdringen van schadelijke emissies als CO₂, minder grondstoffenverbruik en sociale doelen¹.

Deelnemers aan de [Buyer Group Circulair textiel](#) hebben, onder begeleiding van Rijkswaterstaat, een marktvisie boa-kleding opgesteld voor de inkoop van kleding voor buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's). Namens de markt hebben de branchevereniging Modint en verschillende leveranciers meegewerkt aan de marktvisie. ProRail, de gemeenten Leeuwarden, Amstelveen/Aalsmeer en Rotterdam hebben de marktvisie in de praktijk getoetst.

¹ [Buyer groups duurzaamheid | PIANOo - Expertisecentrum Aanbesteden](#)

De marktvisie richt zich op vier pijlers, uitgewerkt in een aantal concrete doelstellingen:

- Ontwerp: de ambitie is dat alle boa-kleding (ook alle afzonderlijke items) voor minimaal 10 procent uit gerecycled materiaal bestaat.
- Productie: boa-kleding moet van duurzaam materiaal worden gemaakt en zoveel mogelijk bestaan uit mono-materiaal, zoals katoen.
- Levensduurverlenging: door een wasproces met minder mechanische belasting kan slijtage en verkleuring van boa-kleding worden verminderd.
- Hergebruik en recycling: streven is om de kleding zoveel mogelijk her te gebruiken.

1.1 Duurzame ambities gemeente Rotterdam

De gemeente Rotterdam wil in 2030 een stad zijn die de helft minder primaire grondstoffen gebruikt en waar circulariteit de maatstaf is. Ook is in 2030 de CO₂-uitstoot 49 procent lager ten opzichte van 1990. In 2050 is Rotterdam klimaatneutraal en volledig circulair. Materiaalkringlopen zijn dan gesloten^{2,3}.

Met verschillende inspanningen en projecten geeft de gemeente Rotterdam invulling aan deze ambities⁴. De eigen bedrijfsvoering is voor de gemeente een mooie kans om het goede voorbeeld te geven. Door circulariteit op te nemen in het aanbestedingsbeleid, ondersteunt

de gemeente circulaire bedrijvigheid en levert ze zo een concrete bijdrage aan de realisatie van het Rotterdamse duurzaamheidsbeleid. Toen de overeenkomst voor de levering van bedrijfskleding en persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's) aan vernieuwing toe was, greep de gemeente haar kans om de circulaire ambities mee te nemen in de nieuwe aanbesteding. De gemeente wilde de inschrijvers uitdagen om duurzame en circulaire producten te ontwikkelen zonder dat dit ten koste zou gaan van de functionaliteit of de levensduur.

1.2 Ambities duurzame bedrijfskleding

Goede spullen, dat was voor de gemeente Rotterdam het primaire doel van deze aanbesteding. Dit betekent voor de gemeente Rotterdam dat:

1. De spullen voldoen aan de wettelijke normen;
2. Functioneel de juiste eigenschappen bieden;
3. Een hoog draagcomfort hebben.

Secundair doel van deze aanbesteding was een bijdrage leveren aan het bereiken van de ambities van de gemeente op het gebied van duurzaamheid en circulariteit. Daarbij wil de gemeente stimuleren dat de kledingindustrie verduurzaamt. Zo wil de gemeente dat haar leveranciers producten maken die het milieu zo min mogelijk belasten – van grondstoffenwinning tot en met afdanking. Ook wil de gemeente dat in de gehele productieketen de mensenrechten worden gerespecteerd en minimaal aanvaardbare arbeidsomstandigheden en een leefbaar loon gestimuleerd worden.

² [Uitvoeringsagenda | Rotterdam Circulair](#)

³ [Gemeenteraad sluit akkoord over energietransitie - Duurzaam 010](#)

⁴ [Duurzaam010: website over duurzaamheid van de gemeente Rotterdam](#)

Voor het verlagen van de milieubelasting en het verhogen van de circulariteit, heeft de gemeente de focus gelegd op het verlengen van de levensduur van de kleding. Als de kleding langer meegaat, levert dit ook een grote milieu- en circulariteitswinst op. Goed zittende kleding⁵ met de juiste functionele eigenschappen en een eigentijdse uitstraling, levert niet alleen werkplezier op voor de dragers, maar zorgt er ook voor dat zij zorgvuldig met de kleding omgaan waardoor de levensduur wordt verlengd. Zo versterken de primaire en secundaire doelstellingen elkaar.

Daarnaast heeft de gemeente nagedacht over hoe zij kon inzetten op verminderen (*refuse*). De gemeente heeft geen aangepaste artikelen uitgevraagd, met bijvoorbeeld zakken en ritsen op andere plaatsen dan standaard wordt aangeboden. Door alleen standaardartikelen uit te vragen voorkomt de gemeente dat er specifieke productie wordt opgestart en dat er voorraad ontstaat die niet ingezet wordt. De implementatie zal gefaseerd plaatsvinden, zonder het weggooien van de huidige voorraad.

De *scope* van de opdracht was als volgt:

- Het leveren van bedrijfskleding, veiligheidsschoenen, persoonlijke beschermingsmiddelen en veiligheidsvesten
- Het verzorgen van een retourproces van gebruikte bedrijfskleding en veiligheidsschoenen, veiligheidsvesten en het circulair verwerken hiervan
- Het reinigen van signaalkleding, representatieve kleding en uniformen, uitgezonderd de kleding, die op de huid gedragen wordt.

De aanbesteding bestond uit vijf percelen:

1. Werkkleding en PBM's
2. Representatieve bedrijfskleding
3. Sportkleding
4. Uniformen
5. Veiligheidsvesten en hoezen

De totale omvang van deze aanbesteding bedroeg 2 miljoen euro op jaarbasis. De aanbesteding is in 2022 gepubliceerd en in januari 2024 definitief gegund voor twee percelen. Drie andere percelen zijn nog onderwerp van een kort geding (februari 2024). De looptijd van de contracten is in totaal maximaal 10 jaar, waarbij elke twee jaar een evaluatiemoment plaatsvindt en er een optie tot beëindiging is wanneer er niet aan de contractvoorwaarden is voldaan. De langere looptijd zorgt ervoor dat er ruimte is voor groei en ontwikkeling van circulaire kleding.

⁵ Om het draagcomfort te verhogen besloot de gemeente bijv. ook damespasvormen in te kopen.

2. AANBESTEDING

De gemeente heeft voor deze aanbesteding de mededingingsprocedure met onderhandeling toegepast⁶, waarbij selectie en gunning in twee fases werd uitgevoerd. Dit hoofdstuk beschrijft de verschillende stappen die zijn doorlopen en focust daarbij op hoe duurzaamheid en circulariteit zijn meegenomen in de aanbesteding.

2.1 Marktconsultatie

Om een goede vraag aan de markt te kunnen stellen is gebruik gemaakt van een marktconsultatie in de vorm van bezoeken aan weverijen. Ook is er veel informatie gedeeld en opgehaald in Buyer Group-verband. Om de markt zo goed mogelijk voor te bereiden en om de regeldruk voor de gemeente en de inschrijvers zo klein mogelijk te maken, is een informatiebijeenkomst georganiseerd. De gemeente lichtte tijdens deze bijeenkomst de doelstellingen van de aanbesteding toe, inclusief de toe te passen methodieken voor besparingen op milieu-impact en circulariteit. Bij deze informatiebijeenkomst waren negentien geïnteresseerde partijen aanwezig. Onder deze geïnteresseerden waren ook toeleveranciers van de uiteindelijke inschrijvers. Dit laat zien dat een dergelijke vorm van ambitiestellen en daarover naar buiten treden de ketensamenwerking kan stimuleren.

2.2 Eerste fase

Er zijn drie inschrijvingen geweest op drie percelen voor de selectiefase van de aanbesteding. Een vierde potentiële inschrijver kon niet op tijd zijn data op orde krijgen. Op twee percelen was 1 inschrijver (representatieve bedrijfskleding en sportkleding).

In de eerste fase is ingezet op het terugbrengen van het aantal inschrijvers naar twee inschrijvers per perceel. De inschrijvingen werden hiervoor gecontroleerd en beoordeeld op minimumeisen, uitsluitingsgronden en geschiktheidseisen. De inschrijvers moesten aantonen dat zij een milieubewuste bedrijfsvoering hebben en dat zij werken aan eerlijke handel door het toepassen van de OESO-richtlijnen. Ook moeten ze sturen op internationale sociale voorwaarden (ISV). In bijlage 1 is een nadere toelichting opgenomen.

Beoordeling op sub-gunningscriteria

Inschrijvers die voldeden aan de geschiktheidseisen en op wie geen uitsluitingsgronden van toepassing waren werden beoordeeld op basis van het financiële sub-gunningscriterium prijs en de kwalitatieve sub-gunningscriteria:

1. Duurzame producten
2. Circulair
3. Implementatie, uitvoering en levensduur
4. Huisstijl/uitstraling

⁶ [Mededingingsprocedure met onderhandeling | PIANOo - Expertisecentrum Aanbesteden](#)

Voor perceel 1 (Werkkleding en PBM's) en perceel 3 (Sportkleding) was het maximaal te behalen punten:

Criteria	Sub-gunningscriterium	Maximale score
Prijs (P)	Financiële aspecten	Totale fictieve inschrijfsom
Kwaliteit (K)	Sub-gunningscriterium 1; Duurzame producten	200 punten
	Sub-gunningscriterium 2; Circulariteit	200 punten
	Sub-gunningscriterium 3; Implementatie en uitvoering	400 punten
	Sub-gunningscriterium 4; Huisstijl/uitstraling	100 punten
Totaal (K)		900 punten
Eindscore (S)	S = P / K²	

Tabel 1 Maximaal te behalen punten voor perceel 1 en perceel 3

Voor perceel 2 representatieve kleding was het maximaal te behalen punten:

Criteria	Sub-gunningscriterium	Maximale score
Prijs (P)	Financiële aspecten	Totale fictieve inschrijfsom
Kwaliteit (K)	Sub-gunningscriterium 1; Duurzame producten	200 punten
	Sub-gunningscriterium 2; Circulariteit	200 punten
	Sub-gunningscriterium 3; Implementatie en uitvoering	400 punten
	Sub-gunningscriterium 4; Huisstijl/uitstraling	275 punten
Totaal (K)		1.075 punten
Eindscore (S)	S = P / K²	

Tabel 2 Maximaal te behalen punten voor perceel 2

Voor perceel 4 (uniformen), perceel 5 (veiligheidsvesten en hoezen) was het maximaal te behalen punten:

Criteria	Sub-gunningscriterium	Maximale score
Prijs (P)	Financiële aspecten	Totale inschrijfsom
Kwaliteit (K)	Duurzame Producten	300 punten
	Circulair	300 punten
	Implementatieplan en uitvoering	400 punten
Totaal (K)		1.000 punten
Eindscore (S)	S = P / K²	

Tabel 3 Maximaal te behalen punten voor perceel 4 en perceel 5

De volgende paragrafen gaan dieper in op de sub-gunningscriteria Duurzame producten, Circulair en Verlenging levensduur.

Sub-gunningscriterium 1; Duurzame producten

De gemeente heeft aan de inschrijvers gevraagd om een milieu-impactanalyse uit te voeren. Een milieu-impactanalyse geeft inzicht in de negatieve milieueffecten in alle fases van het product: van grondstofwinning en productie tot en met de recyclingfase. Levenscyclusanalyses (LCA's) worden in de bouwsector al langer toegepast (zie kader). Een LCA is buiten de bouwsector toe te passen met inachtneming van het advies van de commissie van aanbestedingsexperts (zie kader). Omdat het niet helemaal hetzelfde is, wordt in deze aanbesteding gesproken van een milieu-impactanalyse.

Levenscyclusanalyse

Een levenscyclusanalyse (LCA) is een methodologie die wordt gebruikt in aanbestedingen om de volledige milieubelasting van producten, diensten of projecten te evalueren. Het omvat een grondige beoordeling van elke fase in de levenscyclus, inclusief grondstofwinning, productie, gebruik, onderhoud en verwijdering. Tijdens een LCA worden specifieke milieuaspecten geanalyseerd en gekwantificeerd, waaronder energieverbruik, broeikasgasemissies, waterverbruik en afvalproductie. Deze aspecten worden vervolgens gewogen op basis van hun impact op het milieu. De resulterende milieukostenindicator score biedt objectieve informatie waarmee opdrachtgevers en inkopers weloverwogen beslissingen kunnen nemen bij aanbestedingen. Hierbij geldt: een lagere score betekent meestal een milieuvriendelijkere optie. Het gebruik van LCA bevordert bewustwording van de milieu-impact en stimuleert duurzamere keuzes in inkoopprocessen.

Het gebruik van een LCA⁷ is in de bouw geen nieuw begrip meer. Hier zijn branche brede reken- en beoordelingsmethodieken beschikbaar. Dat zorgt voor een gelijk speelveld en genoeg aanbieders van het maken van LCA's. Voor textiel is het gebruik van een LCA nog geen standaardpraktijk. Het toepassen van de LCA-methodiek buiten de bouw is voorgelegd aan de commissie van aanbestedingsexperts⁸ (Advies 472). Zij adviseerden dat een

LCA toepassen buiten de bouw mogelijk is. Wel adviseerden ze o.a. een gespecialiseerd LCA-bureau te kiezen. Ook moet er vooraf bepaald worden op welke wijze de resultaten worden beoordeeld. Vervolgens moet ook een referentieproduct als *benchmark* dienen voor de inschrijvers.

De gemeente Rotterdam heeft ervoor gekozen om de milieu-effecten van de inschrijvingen in kaart te laten brengen aan de hand van de YourScenario tool van bAwear⁹ score. Dit biedt een branche ondersteund platform en deskundigheid bij het controleren van de inschrijvingen.

De tool biedt de mogelijkheid om inzicht te krijgen in CO₂-emissie, energieverbruik, waterverbruik en landgebruik in zeven fases van het productieproces:

- Productie vezels
- Productie garen
- Productie doek
- Veredeling
- Confectioneren
- Verpakking
- Transport

⁷ https://www.pianoo.nl/sites/default/files/media/documents/Inkopen_met_de_milieukostenindicator-december2019.pdf

⁸ <https://www.commissievanaanbestedingsexperts.nl/documenten/adviezen/2019/01/25/advies-472>

⁹ <https://bawear-score.com/>

Conform advies 472 heeft gemeente Rotterdam geen volledige LCA uitgevraagd (vanwege de kosten voor de inschrijvers), maar heeft zij in overleg met de experts van bAwear de belangrijkste milieuaspecten geselecteerd. Dit waren CO₂-emissie (weging 80%) en waterverbruik (weging 20%). Motivatie voor deze keuze was dat energieverbruik al in de CO₂-emissie is meegenomen, want vuile energie is meer CO₂-emissie. Sterk sturen op vermindering van water- en landverbruik zorgt ervoor dat katoen snel buitenspel komt te staan, terwijl dat juist belangrijk is voor draagcomfort. Deze afweging kan voor elke organisatie anders zijn.

De gemeente Rotterdam heeft de milieugevolgen van de kledingstukken die zij ten tijde van de aanbesteding het meest gebruikte via de bAwear tool in kaart gebracht (de nulmeting). Deze zijn gebruikt om de waardering op het sub-gunningscriterium vast te stellen.

De *benchmark* is per perceel uitgevoerd op de producten met de meeste afname (de referentieproducten). De redenatie hierachter was dat de meeste impact te halen valt waar het meeste van wordt afgenomen. De kosten voor het uitvoeren van de *benchmark* waren rond de €300 per artikel per inschrijver. Deze kosten betaalde de gemeente zelf om de inschrijvers tegemoet te komen. De tijdsinvestering van de inschrijvers bedroeg ongeveer vier weken om de gevraagde informatie te achterhalen.

Onderdeel van het invullen van deze informatie was ook het aanleveren van een materialenpaspoort. Dit paspoort geeft inzicht in het gebruik van gerecyclede grondstoffen of andere inputstromen die relevant zijn voor de score en samenstelling van het product.

Per perceel kwam er uiteindelijk een score, gebaseerd op de cumulatieve CO₂-emissie en het cumulatieve waterverbruik van de referentieproducten. Inschrijvingen met een lagere CO₂-emissie en een lager waterverbruik kregen een hogere waardering. Inschrijvingen met een slechtere score dan de nulmeting producten werden niet gewaardeerd en scoorden dus geen punten.

Om de inschrijvers te stimuleren om tijdens de contractperiode de milieu-impact verder te verminderen, heeft de gemeente dit als groeipad uitgevraagd. De inschrijvers moesten in een plan van aanpak aangeven in welke mate zij hun milieuprestatie per periode van twee jaar zouden gaan verbeteren. De gemeente gaf hiervoor voorbeeldteksten en een invulschema (zie bijlage 2). Hiermee werd helder aangegeven wat verwacht wordt en kon er in de beoordeling makkelijk een vergelijking gemaakt worden. Door deze uitvraag als groeipad te doen kon de inschrijver ambitie laten zien en kon de aanbestedende dienst een realistisch beeld krijgen van de kansen in de markt. De beoordeling van het groeipad is progressief gescoord zodat concrete ambities op korte termijn hoger beloofd werden dan beloftes in de toekomst.

De toezeggingen op verlaging van de milieu-impact in het plan van aanpak worden onderdeel van de overeenkomst. Hiermee wordt de inschrijver actief gebonden aan hetgeen zij aanbieden met als stok achter de deur de tweejaarlijkse evaluatie momenten en een EMVI-boete voor het niet nakomen van de afspraken.

Sub-gunningscriterium 2; Circulair

Circulariteit werd in twee delen uitgevraagd. Deelaspect 1 was de gerealiseerde circulariteit van de aangeboden producten op basis van het materialenpaspoort dat in de *bAwear scoretool* was aangeleverd. Deelaspect 2 was demontabiliteit/circulaire strategie voor toekomstig hergebruik.

De uitvraag op circulariteit was gebaseerd op het bouwwaardenmodel¹⁰. Hierin komen de aspecten uit de marktvisie van de Buyer group Circulair textiel terug. Het model geeft concrete ambities voor de gehele levenscyclus van een product: ontwerp, productie, levensduurverlenging, hergebruik.

In het bouwwaardenmodel wil je sturen op circulaire input stromen doormiddel van het ontwerp en de productie en waarborgen dat de producten zo lang mogelijk mee gaan en weer terug in de cyclus opgenomen kunnen worden.

De gerealiseerde circulariteit en potentiële circulariteit¹¹ bepalen samen de mate van circulariteit.

Deelaspect 1; Gerealiseerde circulariteit

Bij dit deelaspect werd gekeken naar in welke mate bestaande materialen waren gebruikt bij de productie van de referentieproducten (dezelfde als bij sub-gunningscriterium 1). Hierbij werd gebruikt gemaakt van de definities uit de Nederlandse technische afspraak NTA 8195 Circulair Textiel (zie kader).

¹⁰ [Bouwwaardenmodel – bouwwaardemodel](#)

¹¹ [E-book-Circulair-Inkopen-in-8-stappen-Copper8.pdf](#)

¹² [NTA 8195:2020 nl \(nen.nl\)](#)

NTA 8195 Circulair Textiel

Sturen op technisch inhoudelijke elementen van textiel is sinds de publicatie van de NTA 8195 Circulair Textiel¹² steeds breder toegepast. NTA 8195 beschrijft categorieën van circulaire textielproducten. In dit document worden eisen gesteld aan de inputstromen en de toegepaste circulaire strategieën om te kunnen rapporteren over categorieën van circulaire producten. Door de definities van de NTA 8195 Circulair Textiel te gebruiken en *post-consumer* input stromen hoger te waarderen dan *open-loop* input stromen wordt gestuurd op het sluiten van de keten.

	Closed loop			Open-loop
	Pre-consumer material			
Input	A Post-consumer materiaal	B Post-productie materiaal	C Productieafval	D Open-loop materiaal
Recyclen	①	①	①	①
Herfabriceren	②	②	X	X
Repareren	③	②	X	X
Hergebruiken	④	X	X	X

X geen geldige categorisering

Tabel 4 Inputstromen

Inschrijvingen werden beoordeeld aan de hand van het cumulatieve percentage hergebruikt materiaal van de referentieproducten. Dit percentage werd geverifieerd op basis van de gegevens uit de YourScenario tool van bAwear. De inschrijver kreeg dit deelaspect alleen gewaardeerd als onderbouwd kon worden dat de toepassing van circulaire grondstoffen de levensduur van de kleding niet zou verkorten en ook het draagcomfort niet zou verminderen.

De inschrijvers dienden in een plan van aanpak te onderbouwen hoe zij de circulaire content van de door hen aangeboden producten tijdens de contractperiode zouden verhogen (groeipad, zie bijlage 2). Een snellere toename van circulaire content werd hoger gewaardeerd. A1 materiaal (*post-consumer*) kreeg hierbij de hoogste waardering en D1 (*open-loop*) de laagste. Voor dit aspect konden maximaal 40 punten worden behaald.

Deelaspect 2; Demontabiliteit/circulaire strategie voor toekomstig hergebruik

Dit deelaspect was gericht op in welke mate er bij het ontwerpen van de producten al rekening is gehouden met demontabiliteit en toekomstig hergebruik. In welke mate zijn de producten ontworpen om hergebruik op product, component of materiaalniveau te faciliteren? In welke mate wordt materiaalverlies voorkomen en hoe worden op materiaalniveau de stromen zo zuiver mogelijk gehouden? Ook hier werd gebruik gemaakt van de NTA 8195 benoemde categorieën voor ontwerp en hergebruik.

Dit deelaspect werd alleen gewaardeerd als het demonteren, herfabriceren, repareren en hergebruiken ook daadwerkelijk in de praktijk zou worden gebracht. Dit diende onderbouwd te worden in een kwaliteitsplan, met enerzijds de circulaire strategie voor het toekomstige gebruik en anderzijds het proces voor het circulair verwerken van de gebruikte kleding.

De inschrijver kreeg een hogere waardering naarmate hij een hoger gewichtspercentage van de gebruikte kleding hoogwaardig kon hergebruiken. Dit mocht er niet toe leiden dat de levensduur van het volgende kledingstuk korter zou worden of dat het draagcomfort zou verminderen. Hergebruik in een *closed loop*-systeem werd hoger gewaardeerd dan hergebruik in *open-loop*.

Ook dit deelaspect werd als groeipad uitgevraagd en diende in een plan van aanpak onderbouwd te worden (zie bijlage 2). Ook de toezeggingen op circulariteit worden onderdeel van de overeenkomst en worden per periode van twee jaar beoordeeld. Hiermee zijn de afspraken op innovatie contractueel vastgelegd en wordt gewerkt naar een circulaire bedrijfskleding tot en met 2034. Voor dit aspect konden maximaal 160 punten worden behaald.

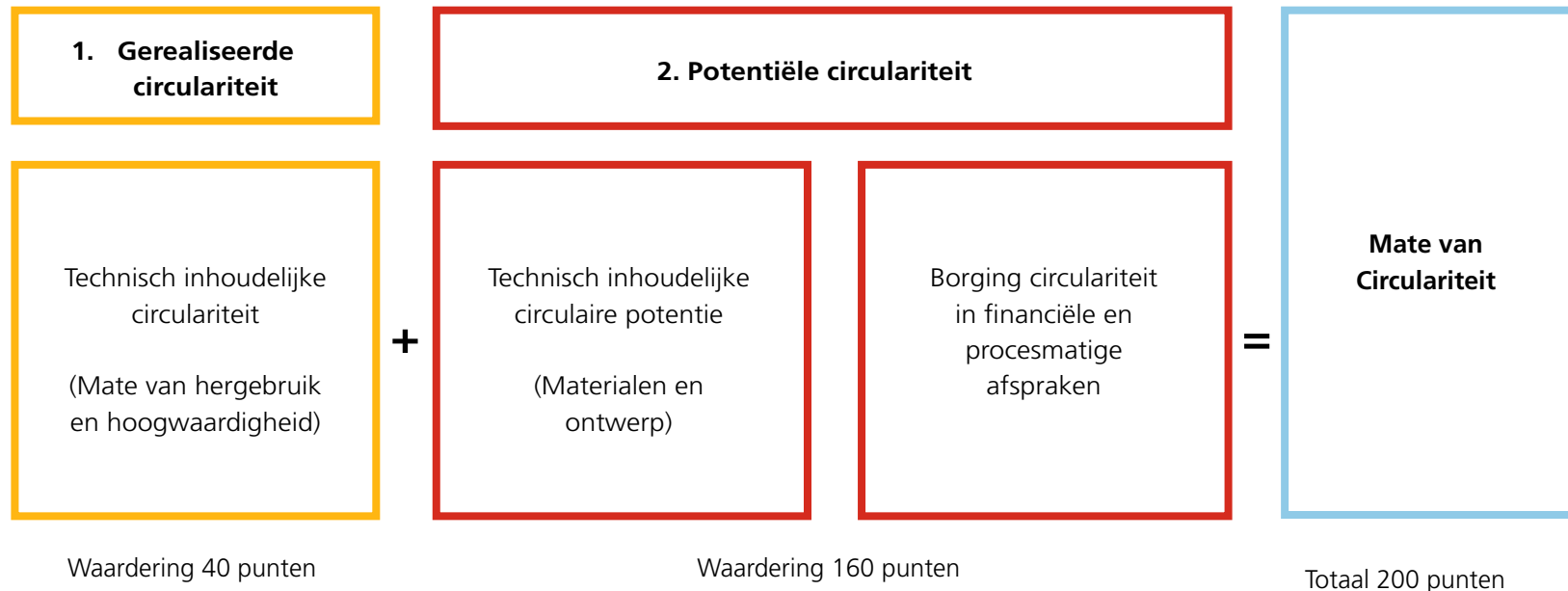
Mate van circulariteit

De mate van circulariteit wordt dus behaald door de gerealiseerde circulariteit (bAwear score) + de potentiële circulariteit (zoals beschreven in het plan van aanpak en geborgd in het contract). Dit wordt gevisualiseerd in Figuur 1.

HET METEN VS. BEOORDELEN VAN CIRCULARITEIT VAN EEN PRODUCT

Niet limitatief

Figuur 1 Gerealiseerde en potentiële circulariteit (bron: Circulair Inkopen Academy, PIANOo en Copper8)

Specifiek aspect voor perceel 4 uniformen en 5 veiligheidsvesten en hoezen

De gemeente daagde de inschrijvers uit om een circulaire oplossing te bedenken voor het feit dat er relatief veel uniformen, veiligheidsvesten en hoezen slechts korte tijd gedragen worden terwijl de kleding kwalitatief nog goed is. De gemeente wilde dat zoveel

mogelijk van deze – al dan niet op maatgemaakte – kleding weer in gebruik zou worden genomen door andere medewerkers. Sprekend voorbeeld is de boa-kleding die tijdens de opleiding van nieuwe boa's ingezet wordt. Niet iedereen maakt de opleiding af, dus komen de vrijwel nieuwe uniformen retour. De inschrijvers konden 100 punten extra verdienen voor het bieden van een circulaire oplossing hiervoor.

Sub-gunningscriterium 3; implementatie, uitvoering en levensduur

Het reinigen van signaalkleding, representatieve kleding en uniformen, uitgezonderd de kleding die op de huid gedragen wordt, was onderdeel van de scope. De inschrijvers werd gevraagd hiervoor een uitvoeringsplan op te stellen. Deelaspect 3, Verlenging Levensduur, daagde de inschrijvers uit om een groeivisie op te stellen voor levensduurverlenging van de aangeboden producten. Op dit deelaspect waren 50 punten te verdienen. Niet alleen moest onderbouwd worden welke rol de kleding zou spelen in dit proces: kwaliteit en beleving, maar ook hoe de medewerkers meegenomen zouden worden in dit proces. Bewustwording van medewerkers en het management is heel belangrijk. Het bestelinterval van bedrijfskleding wordt vaak gezien als secundaire arbeidsvoorwaarde. Een recht, waar men niet van af wil wijken, ook al is het gezien de staat van de kledingstukken nog niet nodig.

2.3 Tweede fase

In de eerste fase werd het aantal inschrijvers teruggebracht naar twee inschrijvers per perceel. Terugkomend op het uitgangspunt draagcomfort was de tweede fase van de procedure een "play-off": de inschrijvers werden uitsluitend beoordeeld op het kwalitatieve sub-gunningscriterium 5: functionaliteit/draagcomfort. Dit werd gedaan door middel van een draagproef door geselecteerde medewerkers van de gemeente. De inschrijvers begonnen weer op nul en de draagproef was doorslaggevend voor wie de opdracht gegund zou krijgen.

De wens was om de kleding en schoenen zowel in de zomer als in de winter te kunnen testen op functionaliteit en draagcomfort. Door de lange doorlooptijd tussen inmeten en uitleveren heeft de draagproef 7 maanden geduurd. De uitvoering van de draagtesten werd begeleid door een externe deskundige op het gebied van kleding, die hiervoor door de gemeente Rotterdam was ingehuurd.

Per kledingstuk waren er 875 punten te verdienen die in onderstaande tabel toegelicht worden. Elk kledingstuk moest minimaal door 50 procent als matig beoordeeld worden om voor gunning in aanmerking te komen. De score werd per kledingstuk bepaald door de gemiddelde score van alle testers.

Deelaspect	Omschrijving	Maximale score
Deelaspect 1	Pasvorm en model	125 punten
Deelaspect 2	Draagcomfort	125 punten
Deelaspect 3	Bescherming tegen weersinvloeden	125 punten
Deelaspect 4	Geschiktheid voor werkzaamheden	125 punten
Deelaspect 5	Opbergmogelijkheden	125 punten
Deelaspect 6	Reinigingsresultaat	125 punten
Deelaspect 7	Na het wassen	125 punten
Totaal		875 punten

Tabel 5 Deelaspecten waar de kleding op werd beoordeeld en maximale score per deelaspect

De deelnemers aan de draagproef gebruikten een uitgebreid beoordelingskader om hun score te motiveren (zie bijlage 3).

3. RESULTATEN EN GELEERDE LESSEN

Dit hoofdstuk benoemt de resultaten en geleerde lessen van de sub-gunningscriteria Duurzame producten, Circulariteit en Functionaliteit/Draagcomfort. Belangrijk resultaat om op voorhand te noemen, is dat beide gunningscriteria elkaar versterken in het behalen van besparingen. Het toepassen van gerecyclede materialen zoals *open-loop* en ook gerecyclede textielvezels, zorgt voor een afname van CO₂-emissie en waterverbruik.

3.1 Duurzame producten

Bij de aanbiedingen van de leveranciers is een duidelijke afname van CO₂-uitstoot en waterverbruik te zien ten opzichte van de producten die nu in gebruik zijn (de nulmeting). Dit komt voornamelijk door het aanbieden van *open-loop* inputstromen in de aangeboden producten. Hoewel *open-loop* materialen een gepasseerd station zouden moeten zijn, heeft dit wel een gunstig effect op de milieu-impact. Inputstromen van *open-loop* materialen zijn vezels geproduceerd uit grondstoffen die afkomstig zijn uit andere sectoren dan de textielsector. Deze vezels hebben niet eerder een textiele functie gehad en moeten worden beschouwd als nieuwe vezels. *Open-loop* materialen zijn bijvoorbeeld afkomstig uit de verpakkingindustrie (PET-flessen) en de agri-food sector¹³. Omdat *open-loop* materialen per definitie geen onderdeel van de circulaire textiel keten zijn, is de ambitie om deze inputstroom te verminderen en weg te laten. Alleen, de markt is nog niet in staat om volledig op basis van *post-consumer* inputstromen aanbiedingen te doen.

Resultaten perceel 1 (werkkleding):

- CO₂-emissie: afname van 16 procent per jaar
- Waterverbruik: afname van 83 procent per jaar

Resultaten perceel 2 (representatief):

- CO₂-emissie: afname van 13 procent per jaar
- Waterverbruik: afname van 26 procent per jaar

Resultaten perceel 3 (sportkleding):

- CO₂-emissie: afname van 68 procent per jaar
- Waterverbruik: afname van 57 procent per jaar

Resultaten perceel 4 (Uniformen):

- CO₂-emissie: afname van 60 procent per jaar
- Waterverbruik: afname van 65 procent per jaar

Resultaten perceel 5 (Hoes veiligheidsvest):

- CO₂-emissie: toename van 20 procent per jaar
- Waterverbruik: afname van 18 procent per jaar

De beperkte afname van CO₂-emissie van perceel 2 komt met name doordat de pantalon van dat pakket gemaakt is van een zwaardere stof. Deze pantalon heeft dus een andere kwaliteit en is daardoor niet 1:1 vergelijkbaar met de pantalon van de nulmeting. De toename van de CO₂-emissie van het veiligheidsvest is te verklaren doordat het gemaakt is van een stof die ruim twee keer zwaarder is dan de nulmeting.

¹³ https://www.piano.nl/sites/default/files/media/documents/2021-07/handreiking_mra_circulair_textiel-juni2021.pdf

3.2 Circulariteit

Het uitvragen als groeipad was een belangrijke les in deze casus. Hierdoor kon de aanbieder concurreren op de besparing die in de toekomst behaald gaat worden. Dat was terug te zien in de aanbieding. Er was bij de inschrijvers een accent te zien op het terugbrengen van *open-loop* inputstromen. Zoals hierboven uitgelegd, is dit een niet preferente inputstroom voor textiel, ondanks het positieve effect op de milieu-impact. Ook hadden de inschrijvers aandacht voor mechanische recycling en vervezeling tot nieuwe grondstof, al dan niet gemengd in de samenstellingen waarin het geleverd is. Een T-shirt dat 40 procent polyester is en 60 procent katoen, zal bij mechanische recycling een grondstof van dezelfde samenstelling opleveren. Bij chemische recycling, een stip aan de horizon, worden de grondstoffen tot de basis teruggebracht en kunnen deze opnieuw als mono stroom ingezet worden. Zowel mechanische als chemische recycling worden ingezet voor het maken van nieuwe kleding.

Daarnaast waren reparatie en hergebruik belangrijke onderdelen van de aanbiedingen. Hergebruik wordt gestimuleerd door registratie van ingeleverde kleding, reiniging, aanpassen van de maat en opnieuw aanbieden. Hierdoor neemt de vraag voor nieuwe producten af.

Door kleding centraal te reinigen wordt de levensduur aanzienlijk verlengd en kan de kwaliteit van de kleding worden gegarandeerd. Bij signaalkleding zijn ook wettelijke kaders van toepassing, deze kunnen getoetst worden tijdens het reinigingsproces. Het reinigen van kleding was al gecentraliseerd, maar de medewerkers wisten de kleding toch vaak zelf thuis. De gemeente Rotterdam heeft de inschrijvers uitgedaagd mee te denken in hoe dit verbeterd kan worden.

In de horeca en in ziekenhuizen is het al jaren, zelfs decennia, normaal dat je je gedragen kleding aan het eind van de dag inlevert. Binnen gemeenteorganisaties heerst er nog een gevoel van “mijn kleding”. Om dit te veranderen is een cultuurverandering en duidelijke begeleiding vanuit de organisatie nodig.

3.3 Draagproef

Een geleerde les is het voldoende ruimte creëren voor aanpassingen in de draagproef. De doorlooptijd tussen inmeten en levering van de eerste pakketten was grofweg vijf maanden. Halverwege de draagproef vond een evaluatie plaats waarin de inschrijvers de kans kregen verbeteringen door te voeren. Denk aan hogere tailles bij de broek of andere aanpassingen. De effectieve draagtijd van deze aanpassingen zal echter relatief kort zijn als het aanpassingsproces lang duurt.

De aanpassingen mochten geen negatief effect hebben op de CO₂-emissie, waterverbruik en percentage hergebruikt materiaal, als het een referentie artikel van sub-gunningscriteria Duurzaam en Circulariteit betrof. Dit diende aangetoond te worden met de bAwear tool.

De grootste uitdaging zat in het objectief maken van de subjectieve resultaten van de draagproef. Ruim honderd medewerkers deden mee aan de draagproef. Dit gebeurde door actief in gesprek te gaan met de testers en zo een score in te vullen. De uitkomst was uiteindelijk een gemiddelde, geen consensus beslissing. Doordat er veel medewerkers deelnamen aan de testen, is de uitkomst een gewogen gemiddelde. Dit zorgt dat de subjectiviteit wordt weggenomen.

4. AANBEVELINGEN

Circulaire Doelstellingen Handhaven

Om ervoor te zorgen dat doelstellingen realiteit worden, is het plan van aanpak dat inschrijvers hebben opgesteld voor toekomstige circulariteit omgezet in afspraken. Hierdoor zijn er evaluatiemomenten in de looptijd en blijft er ruimte voor dialoog en verbetering. In plaats van “je levert wat wij vragen” ga je samen op zoek naar de meest circulaire oplossing.

Begeleiding inschrijvers

Het voorbeeld van de gemeente Rotterdam laat zien hoeveel werk er nodig is om de marktpartijen mee te krijgen. Informatiebijeenkomsten, informeel contact, bedrijfsbezoeken en voldoende ruimte voor dialoog. Daar heeft de aanbestedingsprocedure mededingingsprocedure met onderhandeling ook aan bijgedragen. Om te krijgen wat je wil zien, is het belangrijk om de inschrijvers mee te nemen in wat je verwacht. Dat is terug te zien in de tekstsuggesties voor het opstellen voor het groeipad voor duurzaamheid en circulariteit. Door deze voorstellen onderdeel te maken van het contract zijn zowel de aanbestedende dienst als de inschrijver gebonden aan de ambitie. Aan de aanbestedende dienst is dan ook het advies: neem het serieus en werk samen met de leverancier.

De gemeente Rotterdam heeft de adviezen van de commissie van aanbestedingsexperts ten aanzien van het toepassen van een LCA buiten de bouwsector gevolgd en uitgelegd aan de geïnteresseerde leveranciers. Ondanks dat één van de leveranciers reeds een

Environmental Product Declaration (EPD) had via een ander systeem dan bAwear, is er toch vastgehouden aan de methodiek. Dit is in lijn met het advies van de commissie van aanbestedingsexperts: kies een methode en hou daaraan vast. Belangrijk is wel om voldoende tijd te plannen voor het traject van aanleveren van data en verificatie. Dit heeft grofweg 12 weken gekost in deze casus.

Gecoördineerd Werken en Communiceren met de markt

Het aangeven van de richting is belangrijker dan alles afdwingen. “Gecoördineerd werken is de sleutel tot succes. Randvoorwaarden zijn het mandaat en de ambitie van de organisatie. Daarmee treed je naar buiten om de markt te vertellen wat je wil bereiken, met richtinggevende handvatten op een praktisch niveau. Met andere woorden: vertel wat je wil zien en waar je waarden aan hecht.” (Henri de Rooter, inkoopexpert verantwoordelijk voor Maatschappelijk Verantwoord Inkopen, gemeente Rotterdam)

Commitment

Een aandachtspunt is dus het hebben van de ruimte om serieus werk te maken van de ambities. Dit kost tijd, energie, mogelijk financiële middelen om kennis in te vliegen en ondersteuning bij de analyses van bijvoorbeeld LCA's. Het voordeel van een grote gemeente is dat een publiekelijk vastgestelde ambitie zwaar weegt in het nastreven ervan. Elke gemeente heeft zich op een manier gecommitteerd aan circulariteit en CO₂-besparing, maar interne coalities zijn essentieel om dit van de grond te krijgen.

Draagproef

De draagproef was in deze casus doorslaggevend voor de keuze. Een risico in het doen van een “play-off” scenario is dat de partij met mindere circulaire ambities de draagproef wint en de opdracht gegund krijgt. Dat is een risico dat een afweging waard is. Hierin biedt de selectiefase een uitkomst door op voorhand partijen die niet serieus met duurzaamheid bezig zijn niet mee te laten doen, zoals het geval was in deze casus.

Praktische uitvoering draagproef

Maak vooraf duidelijk welke items beoordeeld gaan worden in de draagproef, zodat daar geen onduidelijkheid over kan ontstaan.

Zorg daarnaast voor een praktische beoordeling van de draagproef. Maak het niet te ingewikkeld met scores op deelaspecten. Dat zorgt voor minder respons en geeft risico op onduidelijkheid. Benoem aandachtspunten, maar laat de beoordelaars alleen een totaal oordeel geven.

Retourstroom

Stuur op het inleveren van oude, afgedragen kleding. Gooi het niet weg en betrek de leveranciers bij hoe dit te organiseren. Gemeente Rotterdam verwacht van de toekomstige leverancier dat zij de afgedragen textiel retour nemen en verwerken. Uitgangspunt is blijven gebruiken wat nog goed is. Dat betekent dat het nog even zal duren voor alle medewerkers in de nieuwe uniformen lopen.

BIJLAGE 1 - GESCHIKTHEIDSEISEN T.A.V. CIRCULAIR EN UITVOERINGSVOORWAARDEN

Deze bijlage beschrijft op hoofdlijnen welke geschiktheidseisen waren opgenomen ten aanzien van duurzaamheid en circulariteit.

Om aan te tonen dat de inschrijver een milieubewuste leverancier is, moest zij bewijs aanleveren dat zij de volgende punten vastleggen in hun organisatie;

1. Maatregelen om milieubelasting of CO₂-uitstoot terug te brengen
2. Monitoring als basis voor continue verbetering
3. Bewustwording (medewerkers en toeleveranciers)
4. Naleving van onder andere milieuwetgeving
5. Interne en externe communicatie van het milieubeleid

Het aantonen hiervan kon op meerdere manieren:

- ISO 14001,
- EMAS-certificaat,
- CO₂ bewust certificaat niveau,
- Rapportage milieubelasting (zoals CO₂ grafiek, CO₂ footprint of Milieubarometergrafiek)

OESO-Richtlijnen en ISV

Het werken aan eerlijke handel betekent het concreet bijdragen aan SDG 1¹⁴, beëindig armoede overall en in alle vormen, en SDG 8¹⁵, eerlijk werk en economische groei. Dit doen bedrijven door de OESO-richtlijnen in te voeren. Hiermee werken ze aan ketentransparantie en aan het naleven van de internationale sociale voorwaarden.

¹⁴ <https://sdgs.un.org/goals/goal1>

¹⁵ <https://sdgs.un.org/goals/goal8>

Voor het aantonen van de kansen en impact die de inschrijver maakt en kan maken tijdens de looptijd van het contract, is gevraagd om een risicoanalyse met daarin een beschrijving van de gehele keten van het productieproces en het recyclingproces. Plus een analyse van de risico's op schending van arbeids- en mensenrechten in de gehele keten van het productieproces en het recyclingproces. Naast deze risicoanalyse is er ook om een concreet plan van aanpak gevraagd om deze risico's te verminderen. Opvallend detail was dat partijen die onderdeel zijn geweest van het Internationaal Maatschappelijke Verantwoord Ondernemen (IMVO) convenant¹⁶ voor textiel scherper en beter invulling konden geven aan dit criterium.

Meer informatie hierover is te vinden bij PIANOo^{17,18}.

Uitvoeringsvoorwaarden

Naast bovengenoemde geschiktheidseisen stelde gemeente Rotterdam ook uitvoeringsvoorwaarden op het gebied van duurzaamheid, social return, emissievrije stadslogistiek en circulaire schoenen. Met betrekking tot de circulaire schoenen eiste de gemeente dat opdrachtnemers minimaal twee merken circulaire schoenen in het assortiment voeren, een retourproces voor schoenen organiseren en de schoenen hoogwaardig verwerken.

¹⁶ <https://www.imvoconvenanten.nl/nl/kleding-en-textiel>

¹⁷ <https://www.pianoo.nl/nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen/ketenverantwoordelijkheid-internationale-sociale>

¹⁸ [Handreiking due diligence voor bedrijven | PIANOo - Expertisecentrum Aanbesteden](#)

BIJLAGE 2 - OVEREENKOMST - VERPLICHTINGEN OPDRACHTNEMER

Artikel uit de Overeenkomst “het leveren van bedrijfskleding en persoonlijke beschermingsmiddelen en het circulair verwerken van gebruikte (bedrijfs)kleding en (veiligheids) schoenen

Verplichtingen Opdrachtnemer

- 1 Opdrachtnemer is verplicht om tijdens de uitvoering van de overeenkomst de toegezegde CO₂ uitstoot en het toegezegde waterverbruik na te komen. Voor de referentieproducten zijn dit de maximaal toegestane milieueffecten.
- 2 *Deze sub-paragraaf gaat over de mate, waarop de Opdrachtnemer invulling gaat geven aan het verminderen van de CO₂-emissie en het waterverbruik bij de uitvoering van de Opdracht voor het leveren van bedrijfskleding en persoonlijke beschermingsmiddelen. De Opdrachtnemer dient zelf aan te geven in welke mate hij zijn prestatie op deze milieueffecten gaat verbeteren in vergelijking met zijn prestatie ten tijde van de inschrijving op dit sub-gunningscriterium.*

De Opdrachtnemer is dus zelf verantwoordelijk voor de invulling van deze sub-paragraaf. De Opdrachtnemer kan per periode van 2 jaar aangeven in welke mate hij de CO₂-emissie en/of het waterverbruik van de referentie kledingstukken gaat verminderen. Voorbeeld tekst:

2022	CO ₂ emissie 15 kg	(inschrijving)
2024	CO ₂ emissie 15 kg	(eerste contractperiode van twee jaar)
2026	CO ₂ emissie 14 kg	(tweede contractperiode van twee jaar)
2028	CO ₂ emissie 14 kg	(derde contractperiode van twee jaar)
2030	CO ₂ emissie 13 kg	(vierde contractperiode van twee jaar)
2032	CO ₂ emissie 13 kg	(vijfde contractperiode van twee jaar)

2022	Waterverbruik 400 liter	(inschrijving)
2024	Waterverbruik 400 liter	(eerste contractperiode van twee jaar)
2026	Waterverbruik 350 liter	(tweede contractperiode van twee jaar)
2028	Waterverbruik 300 liter	(derde contractperiode van twee jaar)
2030	Waterverbruik 250 liter	(vierde contractperiode van twee jaar)
2032	Waterverbruik 200 liter	(vijfde contractperiode van twee jaar)

- 3 De Opdrachtnemer dient 6 maanden na aanvang van de overeenkomst voor de eerste keer aan te tonen, dat de toegezegde milieueffecten gehaald zijn. En vervolgens om de 24 maanden. De Opdrachtnemer dient dit aan te tonen aan de hand van de YourScenario tool van bAwear score. Deze dient gecontroleerd te zijn door de deskundigen van bAwear. De kosten voor de periodieke controle zijn voor rekening van de Opdrachtnemer. De Opdrachtnemer zal de milieueffecten jaarlijks bespreken met de contractmanager en/of adviseur duurzaamheid van de gemeente.

- 4 Indien de toegezegde vermindering van de CO₂ uitstoot of de vermindering van het waterverbruik niet gehaald is zal een boete worden opgelegd ter grootte € 1.000 per onterecht verkregen punt op sub-gunningscriterium 1 (duurzame producten) als beschreven in paragraaf 6.3.1 van het beschrijvend document. Deze boete kan opgelegd worden voor elk jaar, waarin de toegezegde milieuprestatie niet waar gehaald is.
- 5 De Opdrachtnemer is verplicht de gebruikte kleding en schoenen, die tot zijn perceel behoren, retour te nemen en circulair te verwerken. Dit geldt zowel voor de kleding en schoenen, die hij zelf geleverd heeft, als voor de kleding en schoenen, die tijdens een eerdere overeenkomst geleverd zijn. De kosten voor het retourhalen van de kleding en schoenen, dient in de prijzen te zijn inbegrepen.
- 6 De Opdrachtgever verzamelt de gebruikte kleding en schoenen op de locatie Kleinpolderplein. Als de container(opslag) vol is wordt contact opgenomen met de Opdrachtnemer. De Opdrachtnemer dient de kleding binnen 3 werkdagen na verzoek op te halen.
- 7 *Deze sub-paragraaf gaat over de wijze, waarop de Opdrachtnemer invulling gaat geven aan het verhogen van de mate van circulariteit bij de productie van kleding en schoenen. De Opdrachtnemer is dus zelf verantwoordelijk voor de invulling van deze sub-paragraaf. De Opdrachtgever kan per periode van twee jaar aangeven in welke mate hij zijn prestatie op de twee deelaspecten van het sub-gunningscriterium circulariteit gaat verbeteren. Voorbeeld tekst:*

2022 *Gerealiseerde circulariteit 5% (inschrijving)*
 2024 *Gerealiseerde circulariteit 5% (eerste contractperiode van twee jaar)*
 2026 *Gerealiseerde circulariteit 10% (tweede contractperiode van twee jaar)*
 2028 *Gerealiseerde circulariteit 10% (derde contractperiode van twee jaar)*
 2030 *Gerealiseerde circulariteit 10% (vierde contractperiode van twee jaar)*
 2032 *Gerealiseerde circulariteit 15% (vijfde contractperiode van twee jaar)*

2022 *Toekomstig hergebruik 50% (inschrijving)*
 2024 *Toekomstig hergebruik 50% (eerste contractperiode van twee jaar)*
 2026 *Toekomstig hergebruik 55% (tweede contractperiode van twee jaar)*
 2028 *Toekomstig hergebruik 55% (derde contractperiode van twee jaar)*
 2030 *Toekomstig hergebruik 60% (vierde contractperiode van twee jaar)*
 2032 *Toekomstig hergebruik 60% (vijfde contractperiode van twee jaar)*

- 8 De Opdrachtnemer dient 6 maanden na aanvang van de overeenkomst voor de eerste keer aan te tonen, dat de toegezegde percentages en resultaten gehaald zijn. En vervolgens om de 24 maanden. De Opdrachtnemer dient de percentages en resultaten op deelaspect 1, gerealiseerde circulariteit aan te tonen aan de hand van een LCA uit de YourScenario tool van bAwear score. Deze dient gecontroleerd te zijn door de deskundigen van bAwear. De kosten voor de periodieke controle zijn voor rekening van de Opdrachtnemer. De resultaten op de deelaspecten demontabiliteit en toekomstig hergebruik, dient de Opdrachtnemer op andere wijze aan te tonen. De Opdrachtnemer zal de circulaire resultaten tweejaarlijks bespreken met de contractmanager en of de deskundige op het gebied van circulariteit van de gemeente.

- 9 Indien de toegezegde percentage gerealiseerde circulariteit of het percentage toekomstig hergebruik niet nagekomen is zal een boete worden opgelegd ter grootte van € 1.000 per onterecht verkregen punt op sub-gunningscriterium 2 (Circulair) als beschreven in paragraaf 6.3.2 van het beschrijvend document. Deze boete kan opgelegd worden voor elk jaar, waarin het toegezegde percentage hergebruikte grondstoffen en materialen niet gehaald is.

BIJLAGE 3 - BEOORDELINGSKADER DRAAGTESTEN KLEDING (PERCEEL 1 T/M 4)

Beoordeling	Beoordelingskader							
	Pasvorm en model	Uitstraling	Draagcomfort	Bescherming (weer)	Geschiktheid voor uitvoering werkzaamheden	Opbergmogelijkheden	Wassen	Na het wassen
Goed	Het kledingstuk heeft een goede pasvorm bij de maatvoering	Het kledingstuk heeft een goede en een hedendaagse moderne uitstraling en is onderscheidend.	Het kledingstuk heeft een goed draagcomfort, omdat de stof goed en prettig aanvoelt.	Het kledingstuk geeft goede bescherming bij warme/koude weersomstandigheden.	Het kledingstuk is in uitstekende mate geschikt voor het uitvoeren van de werkzaamheden.	Het kledingstuk heeft het juiste aantal zakken van het juiste formaat en deze zijn goed afsluitbaar.	Het kledingstuk komt volledig schoon terug.	Het kledingstuk behoudt de oorspronkelijke maatvoering.
Voldoende	Het kledingstuk heeft een voldoende pasvorm passend bij de maatvoering. Voldoende omdat een aandachtspunt kan worden benoemd, maar deze opgelost kan worden middels vermaakwerk.	Het kledingstuk heeft een voldoende hedendaagse moderne uitstraling en is voldoende onderscheidend.	Het kledingstuk heeft voldoende draagcomfort, omdat de stof voldoende aanvoelt en deze niet te warm/koud is voor het doel van het kledingstuk.	Het kledingstuk geeft voldoende bescherming bij warme/koude weersomstandigheden.	Het kledingstuk is voldoende geschikt voor het uitvoeren van de werkzaamheden.	Het kledingstuk heeft voldoende zakken van het juiste formaat en deze zijn voldoende afsluitbaar.	Het kledingstuk komt voldoende schoon terug.	Het kledingstuk behoudt voldoende de oorspronkelijke maatvoering.
Matig	Het kledingstuk heeft een matige pasvorm passend bij de maatvoering. Matig omdat er meerdere aandachtspunten zijn die correctie vragen.	Het kledingstuk heeft een matige hedendaagse moderne uitstraling en is matig onderscheidend.	Het kledingstuk is matig in draagcomfort, omdat de stof matig aanvoelt en deze te warm/koud is voor het doel van het kledingstuk.	Het kledingstuk geeft matige bescherming bij warme/koude weersomstandigheden.	Het kledingstuk is in mindere mate geschikt voor het uitvoeren van de werkzaamheden. Er worden enkele beperkingen ervaren tijdens het dragen.	Het kledingstuk heeft matige (aantal) zakken en/of het formaat is te klein en matig afsluitbaar.	Het kledingstuk komt matig schoon terug.	Het kledingstuk behoudt matig de oorspronkelijke maatvoering.
Onvoldoende	Het kledingstuk heeft een onvoldoende pasvorm passend bij de maatvoering. Er zijn teveel aandachtspunten die correctie vragen.	Het kledingstuk heeft een onvoldoende hedendaagse moderne uitstraling en is onvoldoende onderscheidend.	Het kledingstuk heeft onvoldoende draagcomfort, omdat de stof onprettig aanvoelt.	Het kledingstuk geeft onvoldoende bescherming bij warme/koude weersomstandigheden.	Het kledingstuk is niet geschikt voor het uitvoeren van de werkzaamheden. Er worden teveel beperkingen ervaren tijdens het dragen.	Het kledingstuk heeft onvoldoende (aantal) zakken en/of het formaat is te klein en onvoldoende afsluitbaar.	Het kledingstuk komt onvoldoende schoon terug.	Het kledingstuk behoudt onvoldoende de oorspronkelijke maatvoering.

Score	Oordeel	Omschrijving
125	Goed	Volgens beoordelingskader
60	Voldoende	Volgens beoordelingskader
30	Matig	Volgens beoordelingskader
0	Onvoldoende	Volgens beoordelingskader